

Legea nr. 46 din 2003
(Legea drepturilor pacientului)
Carta Europeană a Drepturilor
Pacienților

Definirea termenilor:

- Pacient: persoana sănătoasă sau bolnavă care utilizează serviciile de sănătate;
- Discriminare: distincția care se face între persoane aflate în situații similare pe baza rasei, sexului, vârstei, apartenenței etnice, originii naționale sau sociale, religiei, opțiunilor politice sau antipatiei personale;
- Îngrijiri de sănătate: serviciile medicale, serviciile comunitare și serviciile conexe actului medical;
- Intervenție medicală: orice examinare, tratament sau alt act medical în scop de diagnostic preventiv, terapeutic ori de reabilitare;
- Îngrijiri terminale: îngrijirile acordate unui pacient cu mijloacele de tratament disponibile, atunci când nu mai este posibilă îmbunătățirea prognozei fatale a stării de boală, precum și îngrijirile acordate în apropierea decesului;

Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003 statueaza urmatoarele drepturi esentiale:

- **dreptul pacientului la informația medicală**
- **consimțământul pacientului privind intervenția medicală**
- **dreptul la confidențialitatea informațiilor și viața privată a pacientului**
- **drepturile pacientului în domeniul reproducerii**
- **drepturile pacientului la tratament și îngrijiri medicale**

Dreptul pacientului la informația medicală

Pacientul are dreptul să fie informat

- cu privire la serviciile medicale disponibile, precum și la modul de a le utiliza;
- asupra identității și statutului profesional al furnizorilor de servicii de sănătate;
- asupra regulilor și obiceiurilor pe care trebuie să le respecte pe durata spitalizării;
- asupra stării sale de sănătate, a intervențiilor medicale propuse, a riscurilor potențiale ale fiecărei proceduri, a alternativelor existente la procedurile propuse, inclusiv asupra neefectuării tratamentului și nerespectării recomandărilor medicale, precum și cu privire la datele despre diagnostic și prognostic.

- Să decidă dacă mai dorește să fie informat în cazul în care informațiile prezentate de către medic i-ar cauza suferință.
- Să ceară în mod expres să nu fie informat și de a alege o altă persoană care să fie informată în locul său.
- Rudele și prietenii pacientului pot fi informați despre evoluția investigațiilor, diagnostic și tratament, cu acordul pacientului.
- Să ceară și să obțină o altă opinie medicală.
- Să primească, la externare, un rezumat scris al investigațiilor, diagnosticului, tratamentului, îngrijirilor acordate pe perioada spitalizării și, la cerere, o copie a înregistrărilor investigațiilor de înaltă performanță, o singură dată.
- Informațiile se aduc la cunoștință pacientului într-un limbaj respectuos, clar, cu minimalizarea terminologiei de specialitate; în cazul în care pacientul nu cunoaște limba română, informațiile i se aduc la cunoștință în limba maternă ori în limba pe care o cunoaște sau, după caz, se va căuta o altă formă de comunicare.

Consimțământul pacientului

- Pacientul are dreptul să refuze sau să oprească o intervenție medicală asumându-și, în scris, răspunderea pentru decizia sa; consecințele refuzului sau ale opririi actelor medicale trebuie explicate pacientului.
- Când pacientul nu își poate exprima voința, dar este necesară o intervenție medicală de urgență, personalul medical are dreptul să deducă acordul pacientului dintr-o exprimare anterioară a voinței acestuia.
- În cazul în care pacientul necesită o intervenție medicală de urgență, consimțământul reprezentantului legal nu mai este necesar.
- În cazul în care se cere consimțământul reprezentantului legal, pacientul trebuie să fie implicat în procesul de luare a deciziei atât cât permite capacitatea lui de înțelegere.

- În cazul în care furnizorii de servicii medicale consideră că intervenția este în interesul pacientului, iar reprezentantul legal refuză să își dea consimțământul, decizia este declinată unei comisii de arbitraj de specialitate; comisia de arbitraj este constituită din 3 medici pentru pacienții internați în spitale și din 2 medici pentru pacienții din ambulator.
- Consimțământul pacientului este obligatoriu pentru recoltarea, păstrarea, folosirea tuturor produselor biologice prelevate din corpul său, în vederea stabilirii diagnosticului sau a tratamentului cu care acesta este de acord.
- Consimțământul pacientului este obligatoriu în cazul participării sale în învățământul medical clinic și la cercetarea științifică.
- Nu pot fi folosite pentru cercetare științifică persoanele care nu sunt capabile să își exprime voința, cu excepția obținerii consimțământului de la reprezentantul legal și dacă cercetarea este făcută și în interesul pacientului.
- Pacientul nu poate fi fotografiat sau filmat într-o unitate medicală fără consimțământul său, cu excepția cazurilor în care imaginile sunt necesare diagnosticului sau tratamentului și evitării suspectării unei culpe medicale.

Dreptul la confidențialitatea informațiilor și viața privată a pacientului

- Toate informațiile privind starea pacientului, rezultatele investigațiilor, diagnosticul, prognosticul, tratamentul, datele personale sunt confidențiale chiar și după decesul acestuia.
- Informațiile cu caracter confidențial pot fi furnizate numai în cazul în care pacientul își dă consimțământul explicit sau dacă legea o cere în mod expres.
- În cazul în care informațiile sunt necesare altor furnizori de servicii medicale acreditați, implicați în tratamentul pacientului, acordarea consimțământului nu mai este obligatorie.
- Pacientul are acces la datele medicale personale.
- Orice amestec în viața privată, familială a pacientului este interzis, cu excepția cazurilor în care această imixtiune influențează pozitiv diagnosticul, tratamentul ori îngrijirile acordate și numai cu consimțământul pacientului; Sunt considerate excepții cazurile în care pacientul reprezintă pericol pentru sine sau pentru sănătatea publică.

Drepturile pacientului în domeniul reproducerii

- Dreptul femeii la viață prevalează în cazul în care sarcina reprezintă un factor de risc major și imediat pentru viața mamei.
- Pacientul are dreptul la informații, educație și servicii necesare dezvoltării unei vieți sexuale normale și sănătății reproducerii, fără nici o discriminare.
- Dreptul femeii de a hotărî dacă să aibă sau nu copii este garantat, cu excepția cazului în care sarcina reprezintă un factor de risc major și imediat pentru viața mamei.
- Pacientul, prin serviciile de sănătate, are dreptul să aleagă cele mai sigure metode privind sănătatea reproducerii.
- Orice pacient are dreptul la metode de planificare familială eficiente și lipsite de riscuri.

Drepturile pacientului la tratament și îngrijiri medicale

- În cazul în care furnizorii sunt obligați să recurgă la selectarea pacienților pentru anumite tipuri de tratament care sunt disponibile în număr limitat, selectarea se face numai pe baza criteriilor medicale.
- Criteriile medicale privind selectarea pacienților pentru anumite tipuri de tratament se elaborează de către Ministerul Sănătății și se aduc la cunoștința publicului.
- Intervențiile medicale asupra pacientului se pot efectua numai dacă există condițiile de dotare necesare și personal acreditat (excepție: cazurile de urgență apărute în situații extreme)
- Pacientul are dreptul la îngrijiri terminale pentru a putea muri în demnitate.
- Pacientul poate beneficia de sprijinul familiei, al prietenilor, de suport spiritual, material și de sfaturi pe tot parcursul îngrijirilor medicale. La solicitarea pacientului, în măsura posibilităților, mediul de îngrijire și tratament va fi creat cât mai aproape de cel familial.
- Pacientul internat are dreptul și la servicii medicale acordate de către un medic acreditat din afara spitalului.

- Personalul medical sau nemedical din unitățile sanitare nu are dreptul să supună pacientul nici unei forme de presiune pentru a-l determina pe acesta să îl recompenseze altfel decât prevăd reglementările de plată legale din cadrul unității respective.
- Pacientul poate oferi angajaților sau unității unde a fost îngrijit plăți suplimentare sau donații, cu respectarea legii.
- Pacientul are dreptul la îngrijiri medicale continue până la ameliorarea stării sale de sănătate sau până la vindecare.
- Continuitatea îngrijirilor se asigură prin colaborarea și parteneriatul dintre diferitele unități medicale publice și nepublice, spitalicești și ambulatorii, de specialitate sau de medicină generală, oferite de medici, cadre medii sau de alt personal calificat.
- După externare pacienții au dreptul la serviciile comunitare disponibile
- Pacientul are dreptul să beneficieze de asistență medicală de urgență, de asistență stomatologică de urgență și de servicii farmaceutice, în program continuu.

Sanctiuni

- Nerespectarea de către personalul medico-sanitar a confidențialității datelor despre pacient și a confidențialității actului medical, precum și a celorlalte drepturi ale pacientului prevăzute în lege atrage, după caz, răspunderea disciplinară, contravențională sau penală, conform prevederilor legale.

Reglementări finale

- Autoritățile sanitare dau publicității, anual, rapoarte asupra respectării drepturilor pacientului, în care se compară situațiile din diferite regiuni ale țării, precum și situația existentă cu una optimă.
- Furnizorii de servicii medicale sunt obligați să afișeze la loc vizibil standardele proprii în conformitate cu normele de aplicare a legii.

Dreptul de a fi respectat ca ființă umană

Legea nr.46/2003 prevede la art. 3 dreptul pacientului de a fi respectat ca persoană umană, fără nici o discriminare, prin discriminare, în sensul legii, înțelegându-se distincția care se face între persoane aflate în situații similare pe baza rasei, sexului, apartenenței etnice, originii naționale sau sociale, religiei, opțiunilor politice ori antipatiei personale.

Dreptul la îngrijiri medicale

Potrivit art. 2 din Legea drepturilor pacientului, pacienții au dreptul la îngrijiri medicale de cea mai înaltă calitate de care societatea dispune, în conformitate cu resursele umane, financiare și materiale. Această normă juridică consacră un drept căruia îi corespunde implicit obligația corelativă a statului român de a lua toate măsurile necesare, politice, sociale, fiscale și legislative, pentru asigurarea unor îngrijiri medicale calitative.

Dreptul la autodeterminare

Potrivit prevederilor art. 13 din Legea nr. 46/2003, pacientul are dreptul să refuze sau să oprească o intervenție medicală asumându-și în scris răspunderea pentru decizia sa, cu obligația corelativă din partea cadrelor medicale de a explica pacientului consecințele refuzului său ale opririi actelor medicale.

Autodeterminarea, autonomia pacientului este capacitatea acestuia de a lua decizii legate de îngrijirea sau cercetarea medicală, de a alege între un set de opțiuni, reflectând și deliberând în același timp asupra alegerii sale.

Dreptul pacientului la informația medicală

Unul dintre cele mai importante drepturi ale pacientului este dreptul la informația medicală, reglementat în capitolul II al Legii nr. 46/2003. Potrivit acestor norme juridice, pacientul are dreptul de a fi informat asupra stării sale de sănătate, a intervențiilor medicale propuse, a riscurilor potențiale ale fiecărei proceduri, precum și cu privire la date despre diagnostic și prognostic.

- Pacientul are, de asemenea, dreptul de a decide dacă mai dorește să fie informat în cazul în care informațiile prezentate i-ar cauza suferință, are dreptul de a cere în mod expres să nu fie informat ori să își aleagă o altă persoană care să fie informată în locul său. Informația corectă, completă și accesibilă pacientului, raportată la nivelul său de înțelegere, cu privire la starea sa de sănătate și la consecințele acordării sau neacordării serviciului medical, constituie premisa unui consimțământ valabil exprimat, al solicitării unei alte opinii medicale ori a refuzului de a primi niște servicii medicale.

Dreptul la confidențialitatea informațiilor și viața privată a pacientului

Constituția României consacră la art. 26 principiul potrivit căruia autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată a cetățenilor români. Respectând acest principiu fundamental, Legea nr. 46/2003 reglementează în capitolul IV dreptul la confidențialitatea informațiilor și viața privată a pacientului. Potrivit prevederilor art. 21 și art. 22 din lege, toate informațiile privind starea pacientului, rezultatele investigațiilor, diagnosticul, prognosticul, tratamentul, datele personale sunt confidențiale chiar și după decesul acestuia, putând fi furnizate numai în cazul în care pacientul își dă consimțământul explicit sau dacă legea o cere în mod expres.

Informațiile medicale care țin de pacient aparțin domeniului INFORMATIILOR CLASIFICATE, nefiind un domeniu public și nu sunt transparente. Din punct de vedere juridic, pentru situațiile în care informațiile medicale se dau publicului fără incuviințarea pacientului, se constituie culpa "res ipsa loquiter" (faptele vorbesc de la sine).

- Codul Penal la art. 214.—(1) prevede:
Divulgarea, fără drept, a unor date de către acela căruia i-au fost încredințate sau de care a luat cunoștință în virtutea profesiei ori funcției, dacă fapta este de natură a aduce prejudicii unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu zile-amandă.

Codul de deontologie medicală prevede:

- Art.14 Obiectul secretului este tot ceea ce medicul, în calitatea lui de profesionist, a aflat direct sau indirect în legătură cu viața intimă a bolnavului, a familiei, a aparținătorilor, precum și probleme de diagnostic, prognostic, tratament, circumstanțe în legătură cu boala și cele mai diverse fapte și chiar și rezultatul autopsiei.
- Art.17 Secretul există și față de aparținători, de colegi și cadre sanitare neinteresate în tratament.
- Art.18 Secretul persistă și după terminarea tratamentului, sau moartea pacientului.
- Art.22 Evidențele medicului (registru, fișe, foi, condici de operație, procese verbale de necropsie) trebuie păstrate ca materiale secrete.

Dreptul la integritate fizică și mentală și la securitatea persoanei

- Constituția României la art. 22 prevede dreptul la viață și integritate fizică și psihică, astfel:
 - (1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.
 - (2) Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau tratament inuman sau degradant.
- Textul se întemeiază pe prevederile art. 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și ale art. 6 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. De asemenea textul dă curs unor angajamente pe care România și le-a asumat prin aderarea la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante.

- **Dreptul la tratament și îngrijiri medicale**

Art. 29 din Legea nr. 46/2003 reglementează obligația furnizorilor ca, în cazul în care aceștia sunt obligați să recurgă la selectarea pacienților pentru anumite tipuri de tratament care sunt disponibile în număr limitat, selectarea se face numai pe baza criteriilor medicale.

Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății la art. 38 prevede obligația cetățenilor români și a oricăror alte persoane aflate pe teritoriul României de a se supune măsurilor de prevenire și combatere a bolilor transmisibile, de a respecta întocmai normele de igienă și sănătate publică, de a oferi informațiile solicitate și de a aplica măsurile stabilite privind instituirea condițiilor pentru prevenirea îmbolnăvirilor și pentru promovarea sănătății individului și a populației.

Pentru a putea beneficia de drepturile conferite prin lege, pacienții asigurați în sistemul asigurărilor sociale de sănătate au următoarele **obligații**:

- a) să se înscrie pe lista unui medic de familie;
- b) să anunțe medicul de familie ori de câte ori apar modificări în starea lor de sănătate;
- c) să se prezinte la controalele profilactice și periodice stabilite prin contractul-cadru;
- d) să anunțe în termen de 15 zile medicul de familie și casa de asigurări asupra modificărilor datelor de identitate sau a modificărilor referitoare la încadrarea lor într-o anumită categorie de asigurați;
- e) să respecte cu strictețe tratamentul și indicațiile medicului;
- f) să aibă o conduită civilizată față de personalul medico-sanitar;
- g) să achite contribuția datorată fondului și suma reprezentând coplata, în condițiile stabilite prin contractul-cadru;
- h) să prezinte furnizorilor de servicii medicale documentele justificative care atestă calitatea de asigurat.

Drepturile fundamentale prevăzute de Carta Europeană a Drepturilor Pacienților

- dreptul la măsuri preventive,
- accesibilitate,
- informare corectă,
- consimțământul informat,
- alegere liberă,
- respectul intimității și confidențialității,
- respect pentru timpul pacientului,
- respectarea standardelor de calitate, siguranță, inovație,
- evitarea suferinței și durerii care nu sunt justificate,
- tratamentul personalizat,
- dreptul de a manifesta nemulțumirea,
- dreptul de a fi compensat.